

Η επικοινωνία Ρώσων και Ελλήνων, κυρίως των Εκκλησιών τους, πού δεν είχε πάψει ποτέ, έγινε ζωηρότερη μετά τον γάμο τής Σοφίας, κόρης του δεσπότη τής Πελοποννήσου Θωμά Παλιολόγου με τον μεγάλο δούκα τής Μόσχας Ιβάν Γ' Βασιλιέβτς (1472).

Με την βαθμιαία διεθνή προβολή τής μεγάλης ομόδοξης δυνάμεως του Βορρά στους χριστιανούς ραγιάδες τής Ανατολής, τονώνονται οι ελπίδες για την απελευθέρωσή τους και πραΰνονται κάπως και οι κλυδωνισμοί πού συνταράζουν το οικουμενικό πατριαρχείο και γενικά την ορθόδοξη εκκλησία. Απογοητευμένοι οι Έλληνες από τούς ηγεμόνες της Δύσης, φυσικό ήταν να στραφούν προς τούς Ρώσους, πού διέθεταν μεγάλες δυνάμεις, επίφοβες για τον σουλτάνο, και ήταν και ορθόδοξοι. Οι Έλληνες θα ήταν πάρα πολύ ευχαριστημένοι αν περνούσαν κάτω από την εξουσία των Ρώσων, πού είχαν εκχριστιανισθή από τούς βυζαντινούς προγόνους των και οι οποίοι αναγνώριζαν πάντοτε την πνευματική υπεροχή και το κύρος του πατριάρχη.

Έπειτα η μετάβαση Ελλήνων κληρικών και μοναχών στην Μόσχα και σε άλλες πόλεις της Ρωσίας για την διενέργεια εράνων—συνηθισμένο φαινόμενο την εποχή εκείνη—όχι μόνο συντηρούσε, αλλά και δυνάμωνε ακόμη περισσότερο τις ελληνορωσικές σχέσεις. Οι κληρικοί αυτοί, ορισμένοι από τούς οποίους περνούσαν και από διάφορες χώρες τής Δυτικής Ευρώπης, είχαν μαζί τους ιερά κειμήλια, πού τα πρόσφεραν στους ηγεμόνες τής Ρωσίας και αντί γι' αυτά δέχονταν χρηματικές ενισχύσεις. Είναι γνωστά εξ άλλου τα δώρα και οι δωρεές των Ρώσων ηγεμόνων στο οικουμενικό πατριαρχείο, στα Ιεροσόλυμα, στο Σινά, στο Άγιον Όρος και στις ελληνικές μονές. Αυτά όμως τα ταξίδια – ακόμη και η αλληλογραφία με την Μόσχα – ήταν επικίνδυνα, ιδίως σε εποχές πού οι τουρκορωσικές σχέσεις ήταν τεταμένες.

Οι κληρικοί ενθουσιασμένοι διακήρυσσαν την πίστη τους στην ορθόδοξη Ρωσία και γίνονταν οι εκούσιοι ή ακούσιοι πράκτορες της στις χριστιανικές χώρες της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Οι Ρώσοι λοιπόν ηγεμόνες, μόλις άρχισαν να σκέπτονται την επέκτασή τους προς νότο, προς τον Εύξεινο Πόντο, αμέσως κιόλας επεδίωξαν να εκμεταλλευθούν την αφοσίωση αυτή των Ελλήνων. Μέσα στο κλίμα αυτό αναπτύσσονται οι προφητείες εκείνες για την απελευθέρωση των χριστιανών της οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι οποίες, όσο προχωρούμε προς τα τέλη του 17ου αι., ευνοούν απόλυτα την ρωσική πολιτική, κυκλοφορούν ζωηρότεροι και γίνονται ευρύτερα γνωστές και στους ξένους.

Σχετικά ο περιηγητής Spon και Wheler (προς τα τέλη του 17ου αι) αναφέρουν ότι ο Έλληνας έμπορος Μάνος Μανέας από την Άρτα, άνθρωπος ευφυής και αρκετά μορφωμένος, έλεγε ότι ήταν διαδεδομένη ανάμεσα στους Έλληνες μία προφητεία, σύμφωνα με την οποία η οθωμανική αυτοκρατορία θα καταστρεφόταν από ένα «χρυσόγενος» και αυτή εννοούσε το ξανθό γένος των Ρώσων.

Μέσα σ' αυτήν την ατμόσφαιρα γράφει ο Παΐσιος Λιγαριδής το «Χρησολόγιον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης», το οποίο αφιερώνει στον τσάρο Αλέξιο Μιχαήλοβιτς (1629-1676) και κατόπιν ο Νικόλαος ο Σπαθάριος από την Λακωνία, τον «Χρησολόγον», με τον οποίο ερμηνεύει για χάρη του ίδιου του τσάρου «τας οράσεις του προφήτου Δανιήλ». Αξιοσημείωτο είναι ότι στον ίδιο ακόμη τσάρο φέρνει και πουλεί ο Κωνσταντινουπολίτης

χρυσόχοος Ιωάννης Γεωργίου χρυσό διάδημα στολισμένο με πολύτιμες πέτρες, διαμάντια, ζαφείρια και σμαράγδια, όμοιο με του «ευσεβεστάτου αυτοκράτορος των Ελλήνων Κωνσταντίνου», καθώς επίσης και το χρυσοποικιλμένο μήλο, σύμβολο της κυριαρχίας. Ο Έλληνας όμως αυτός, ύστερ' από καταγγελία, συλλαμβάνεται στην Αλεξάνδρεια, μεταφέρεται και φυλακίζεται στην Αδριανούπολη. Έτσι υφαίνεται η θολή ατμόσφαιρα και υποθάλπεται ο αλόγιστος μυστικισμός και η αίγλη, με την οποία οι ραγιάδες θα περιβάλουν αργότερα την επιβλητική προσωπικότητα του Μεγάλου Πέτρου (1689-1725).

Για όλους αυτούς τούς λόγους η Ρωσία ενωρίς είχε εξυψωθεί στην υπόληψη των Ελλήνων, οι οποίοι στρέφοντας απελπισμένοι τα βλέμματά τους προς αυτήν ικέτευαν την συνδρομή της. «Οι Έλληνες, γράφει το 1678 ο Άγγλος πρόξενος Σμύρνης Ricaut, συμπαθούν και εκτιμούν προ πάντων τούς Μοσχοβίτες, οι οποίοι σύμφωνα με μερικές αρχαίες προφητείες είναι προορισμένοι να λυτρώσουν αυτόν τον λαό από την καταπίεση, μέσα στην οποία βρίσκεται».

Συμπληρωματικά μπορούν να θεωρηθούν όσα γράφει ο De la Guilletiere στα 1676, ότι οι Έλληνες «έχουν μιά κρυφή ελπίδα ότι θα ξεπεταχθή μιά μέρα ένας Έλληνας αρχηγός, άξιος μιμητής των αρχαίων, ο οποίος θα τούς απελευθερώσει από την τυραννία των Τούρκων, και δεν ζητούν τίποτε καλύτερο παρά να ιδούν γρήγορα να προδιατίθενται τα πράγματα προς την επανάσταση αυτήν. Αναμένουν να βοηθηθή αυτή η επανάσταση με την συνδρομή του μεγάλου τσάρου δούκα τής Μοσχοβίας, πού είναι ομόδοξός τους και τον οποίο αγαπούν με μιά αφάνταστη τρυφερότητα».

Η ανάγκη των Ελλήνων να κερδίσουν την συμπάρασταση των Ρώσων έγινε περισσότερο αισθητή, όταν στα 1690 οι καθολικοί, με τις συνεχείς προσπάθειες τής γαλλικής διπλωματίας, κατόρθωσαν να εξασφαλίσουν περισσότερα δικαιώματα στους Αγίους Τόπους, τα οποία προηγουμένως είχαν οι Έλληνες χάρη στους αγώνες του Κυρίλλου Λούκαρι στα 1636. Την νέα τώρα πλεονεκτική θέση των καθολικών μάταια προσπάθησαν να

την εξουδετερώσουν οι Ρώσοι, προς όφελος των Ελλήνων. Επίσης, ανεπιτυχώς, κατά τις διαπραγματεύσεις της συνθήκης του Karlowitz (1699) επεχείρησαν να παρενείρουν σ' αυτήν άρθρο, με το οποίο θα εξασφάλιζαν στους ορθοδόξους, «Έλληνες, Σέρβους, Βουλγάρους, Σκλαβόνους», εγγυήσεις για την ελεύθερη άσκηση τής θρησκείας και για την απαλλαγή τους από υπερβολική φορολογία, όπως το είχαν επιτύχει οι Αυστριακοί για τούς καθολικούς. Οι Ρώσοι μόνο στα 1774., με την συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή, επί Αικατερίνης Β', το κατόρθωσαν αυτό.

Πηγή: Απόστολος Βακαλόπουλος, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού – Δ' τόμος, Θεσσαλονίκη 1973

info-history.gr